

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เป็นกฎหมายแม่บทในการปฏิรูปการศึกษาของชาติได้มุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพพัฒนาสมรรถนะการแข่งขันของประเทศในโลกยุคเศรษฐกิจใหม่ที่ต้องใช้ความรู้เป็นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยที่ประสบกับปัญหาสภาพวิกฤตทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเช่นในปัจจุบันนี้ ซึ่งให้เห็นความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการเรียนรู้โดยเร็วที่สุด เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชนให้สามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดเป็น ทำเป็น มีทักษะในการจัดการ มีคุณธรรม ค่านิยมที่ดี และรักการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อแก้ปัญหาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคงอย่างต่อเนืองถาวร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : คำนำ)

การศึกษาของไทยได้ให้ความสนใจและความสำคัญกับการส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมาก เพราะการคิดสามารถทำให้ประชากรของประเทศมีคุณภาพสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมอย่างใหญ่หลวง ดังนั้นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัย เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการปูพื้นฐานพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพราะเด็กในวันนี้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต (บรรพต พรประเสริฐ. 2542 : 14) และถือว่าในช่วง 5 ปีแรกของชีวิตเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดสำหรับการเรียนรู้ จำเป็นต้องดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี เพื่อให้เด็กได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ (นภเนตร ชรรณบวร. 2544 : 9 – 10) โดยเฉพาะการพัฒนาสติปัญญาด้านความคิดสร้างสรรค์ ตามปกติแล้วเด็กจะมีความคิดสร้างสรรค์หรือจินตนาการของตนเองสำคัญอยู่ที่ว่าแต่ละบุคคลอาจมีมากน้อยต่างกัน และสิ่งนี้เป็นสิ่งที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาขึ้นได้ด้วยการสอนการฝึกฝนอย่างถูกวิธี (อารีย์ รังสินันท์. 2532 : 2) ส่วน กรรณิกา สุขสม (2533 : 1) ได้กล่าวถึงการพัฒนาเด็กปฐมวัยว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดการคิดการกระทำและผลงานที่ก้าวหน้าแปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร เนื่องจากช่วงวัยนี้กำลังเป็นระยะที่เด็กมีจินตนาการสูง และศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์กำลังพัฒนา (อารี รังสินันท์. 2532 : 2) จากการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537 : 101) ได้วิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ของเด็กปฐมวัยในประเทศไทย พบว่าเด็กร้อยละ 65 ยังขาดทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งอุไรวรรณ มีเพียร(2548 : 143) ได้กล่าวถึง

บทบาทของครูในการจัดประสบการณ์ให้เด็กมีทักษะและกระบวนการคิด คือ การใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิด เกิดความต้องการที่จะตอบสนองและกล้าแสดงออกต่อกิจกรรมนั้น ๆ ทำให้เด็กเกิดการพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์โดยผ่านการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของเด็ก ดังนั้น ครูจึงควรสร้างความรู้สึที่ดี ให้กับเด็กในการเข้าร่วมกิจกรรม

ในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัยนั้น พัฒนา ชัชพงศ์ (2530 : 15) ได้กล่าวถึงการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัยว่า ควรจัดในรูปของหน่วยประสบการณ์ ซึ่งในแต่ละหน่วยจะต้องส่งเสริมพัฒนาการ ส่งเสริมทักษะต่าง ๆ ให้ครบถ้วน การจัดหน่วยประสบการณ์ให้แก่เด็กควรจัดในรูปของกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเล่นเสรี กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเกมการศึกษา กิจกรรมที่จัดต้องมีหลายแบบ ได้แก่ การจัดกิจกรรมให้เด็กทำเป็นรายบุคคล โดยเฉพาะกิจกรรมที่ให้เด็กเลือกทำด้วยตนเองควรจัดกิจกรรมมากที่สุด ร้อยละ 75 ทำกับกลุ่มเด็กร้อยละ 15 ร่วมกันทำทั้งหมดร้อยละ 10 กิจกรรมที่จัดควรมีทั้งในและนอกห้องเรียน ในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งในการจัดประสบการณ์ที่จะให้เด็กปฐมวัยเกิดการเรียนรู้ได้ ผู้สอนควรเสนอปัญหาที่เป็นสิ่งเร้าให้เด็กคิด โดยผู้สอนอาจใช้ปัญหากระตุ้นให้เด็กคิด อาศัยข้อเท็จจริงที่ได้จากประสบการณ์ เป็นแนวทางในการหาคำตอบที่แตกแขนงออกไปหลายทิศทางได้ และใช้อย่างยืดหยุ่น เพื่อแสดงออกแห่งความเป็นเอกัตบุคคลในการแก้ปัญหาหรือแสดงความคิดเห็น คำตอบนั้นมีหลายอย่างแตกต่างกันแต่ละคำตอบอาจถูกต้องทั้งนั้น (ภรณ์ คุรุรัตน์. 2540 : 49)

อารี พันธุ์ณี (2545 : 15) กล่าวว่า การใช้คำถามช่วยและกระตุ้นให้ตอบเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าตอบ กล้าคิด และเชื่อว่าการใช้คำถามเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ ดังนั้น การใช้คำถามที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางสติปัญญา เกิดความคิดสร้างสรรค์ควรเป็นคำถามประเภทขยายความคิด คือ เป็นคำถามที่กระตุ้นให้ผู้ตอบได้ใช้ความคิดหลายแนวทาง เป็นคำถามที่เปิดกว้างให้ผู้ตอบคิดคำตอบในลักษณะของการคาดการณ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดความวิตกกังวลว่า คำตอบนั้นจะถูกหรือผิด มีความถูกต้องตรงเนื้อหาสาระ แต่คำตอบนั้นจะต้องเป็นคำตอบที่มาจากความคิดของเด็กปฐมวัย มีความต้องการแสดงออกทางความคิดเพื่อแก้ปัญหา จึงอาจกล่าวได้ว่าคำถามขยายความคิดมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการกระตุ้นให้เด็กปฐมวัย ได้คิดจินตนาการและค้นคว้าหาคำตอบเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้น ครูปฐมวัยต้องฝึกหัดตั้งคำถามขยายความคิดให้เป็นเพราะจะช่วยฝึกให้เด็กปฐมวัยเกิดความคิดสร้างสรรค์ การใช้คำถามขยายความคิดเป็นการกระตุ้นให้เด็กปฐมวัยได้ใช้ความคิดเพื่อแสวงหาคำตอบ มีโอกาสแสดงความคิดเห็นตามความสามารถที่ตนมีอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็กปฐมวัย คุชฎี บริพัตร ณ อยุธยา (2531 : 140) กล่าวว่า ในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ควรจัดประสบการณ์ที่กระตุ้นให้เด็กได้ใช้ความคิด

ตามองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ อันได้แก่ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ดังนั้น การใช้คำถามขยายความคิดเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนติดตามองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการแสดงออกตามความคิด การพูดหรือการกระทำตามจินตนาการและความพอใจ เป็นการส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เด็กใช้ศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ที่เด็กมีอยู่

การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ผลการนิเทศการสอนพบว่า ครูจะกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ตามองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ เด็กในชั้นเรียนยังขาดทักษะการคิดในการตอบคำถามโดยตอบคำถามด้วยความจำเป็นส่วนใหญ่ ขาดการแสดงความคิดเห็นเชื่อมโยงในสิ่งที่ครูถาม และจากการประเมินของสำนักรับรองมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา มาตรฐานด้านผู้เรียนในระดับปฐมวัย มาตรฐานที่ 4 เรื่องการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กร้อยละ 60 ขาดความคิดสร้างสรรค์ ขาดการจินตนาการ การค้นหาคำตอบ และการคิดเชื่อมโยง (โรงเรียนอนุบาลกมลทิพย์. 2547 : 14) จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญที่ครูควรพัฒนาเด็กให้มีความสามารถในการติดตามองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาเด็กให้เต็มศักยภาพตามความสามารถของแต่ละบุคคล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่องนี้เพื่อพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย โดยจัดประสบการณ์ใช้คำถามขยายความคิดในเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนอนุบาลกมลทิพย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิด
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิดกับการจัดประสบการณ์แบบปกติ

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการนำวิธีการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิดไปใช้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยที่จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยโดยใช้การจัดประสบการณ์แบบใช้คำถามขยายความคิด

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษารุ่นนี้ ได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้จัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลกมลทิพย์ หน่วยผีเสื้อแสนสวย หน่วยสัตว์เลื้อย หน่วยนกน้อย หน่วยกลางวัน - กลางคืน หน่วยยานพาหนะ และหน่วยฤดูหนาว

2. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารุ่นนี้เป็นเด็กปฐมวัยอนุบาล 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนอนุบาลกมลทิพย์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จำนวน 2 ห้องเรียน ซึ่งมีนักเรียนจำนวน 80 คน

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารุ่นนี้ได้แก่ เด็กปฐมวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนอนุบาลกมลทิพย์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 40 คน กำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 25 คน และกลุ่มควบคุม 25 คน

4. ตัวแปรที่ศึกษา

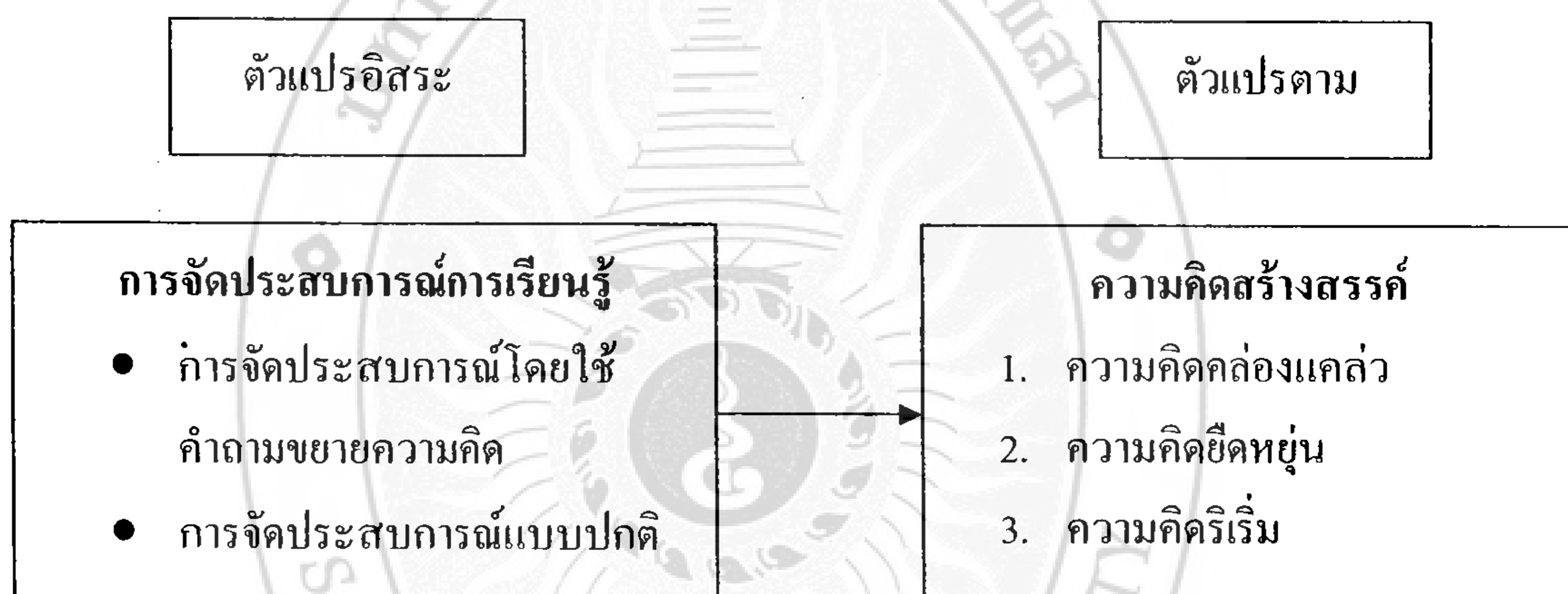
- 4.1 ตัวแปรอิสระ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 2 แบบ ได้แก่
 - 4.1.1 การจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิด
 - 4.1.2 การจัดประสบการณ์แบบปกติ
- 4.2 ตัวแปรตาม ความคิดสร้างสรรค์

5. ระยะเวลาในการทดลอง

ใช้เวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ในคาบของกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 จัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิดกับกลุ่มทดลองและจัดประสบการณ์แบบปกติกับกลุ่มควบคุม

กรอบแนวคิดในการศึกษากันคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิด ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิดสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติสูงกว่าก่อนการทดลอง
3. ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิดสูงกว่าการจัดประสบการณ์แบบปกติ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชาย - หญิง ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนอนุบาลกมลทิพย์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการคิดแบบอเนกนัยหรือความสามารถจากการคิดวิเคราะห์ คิดหลายแง่หลายมุมที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ตามแนวของกิลฟอร์ด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย
 - 2.1 ความคิดคล่องแคล่ว หมายถึง ความสามารถในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ หรือความสามารถคิดหาคำตอบที่เด่นชัดและตรงประเด็นมากที่สุด
 - 2.2 ความคิดยืดหยุ่น หมายถึง ความสามารถในการคิดได้หลากหลายทิศทาง ซึ่งมีผลต่อการปรับสภาพของความคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้
 - 2.3 ความคิดริเริ่ม หมายถึง ความสามารถคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดาหรือความคิดง่าย ๆ ความคิดริเริ่มอาจจะเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น
3. การจัดประสบการณ์โดยใช้คำถามขยายความคิด หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยโรงเรียนอนุบาลกมลทิพย์ โดยครูใช้คำถามระดับต่ำและระดับสูงกระตุ้นให้เด็กได้ใช้ความคิดหลายแนวทาง และแสดงออกตามความคิดของตนในลักษณะของการคาดการณ์เพื่อแสดงออกถึงความต้องการที่จะคิดแก้ปัญหา
4. การจัดประสบการณ์แบบปกติ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยโรงเรียนอนุบาลกมลทิพย์ ที่มีขั้นตอนการสอนไม่ซับซ้อน เป็นขั้นตอนที่เรียบง่ายเป็นคำถามที่ใช้ความคิดพื้นฐาน